

УДК 338.25:332.146

Швець П.А., к.е.н., с.н.с.,
Інститут демографії та проблем
якості життя НАН України,
м. Київ, Україна

SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІЙНО- ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПИТАННЯ

Введення концепції smart-спеціалізації в українську практику має на меті підвищення рівня сталого розвитку та конкурентоспроможності країни шляхом збільшення частки високотехнологічних галузей у експорті. Це передбачає не лише активне впровадження науково-дослідних та інноваційних розробок у виробництво, а й перегляд загальних підходів до регіонального управління з метою ефективного впровадження цих ідей [1]. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС в Україні запроваджено перехід на європейську модель управління регіональним розвитком, що передбачає приведення законодавства країни у відповідність до стандартів ЄС до кінця 2025 року. Використання технології smart-спеціалізації в стратегічному плануванні регіонального розвитку в Україні дозволить визначити пріоритетні галузі для інвестування на рівні регіонів, що сприятиме ефективнішому використанню власних та залучених фінансових ресурсів за рахунок їх зосередження на інноваціях у перспективних сферах економіки.

Згідно з Наказом Мінрегіону «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів з їх реалізації» [2] та Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» [3] в Україні усіма регіонами розроблено регіональні стратегії розвитку. Однак, аналіз цих стратегій показує, що імплементація засад smart-спеціалізації у вітчизняну практику розпочалась без глибокого осмислення її суті та методів реалізації, без з'ясування доцільності її

застосування та можливостей “вбудовування” цієї концепції в існуючу регіональну інноваційну політику та в процес стратегування розвитку регіонів загалом, без розуміння потенційного впливу на регіони з різною економічною структурою, без визначення чітких критеріїв моніторингу ефектів смарт-спеціалізації в регіонах України [4, С. 12-13].

На даний час в Україні основними перешкодами для практичного втілення концепції смарт-спеціалізації є низька якість вітчизняних інституцій, що призводить до взаємної недовіри між усіма учасниками цього процесу. Також відсутній розвинений механізм управління регіональним розвитком в Україні й катастрофічна нестача прямих фінансових інструментів для фінансування проектів смарт-спеціалізації в регіонах. До того ж, бізнес не має достатньої інформації про доступність фінансових ресурсів, включаючи гранти та програми технічної допомоги в сфері інновацій. Така ситуація призводить до низької активності малих та середніх підприємств у здобутті такого виду фінансування.

Важливим є активна участь всіх зацікавлених сторін у процесі впровадження смарт-спеціалізації. Це включає урядові органи, бізнес-середовище, наукові установи, громадські організації та інші зацікавлені сторони. На жаль, на даний момент в країні спостерігається відсутність довіри між всіма учасниками процесу. Ця недовіра перешкоджає спільним діям і досягненню спільних результатів, оскільки кожна сторона не впевнена у партнерах й уникає спільних проектів. Необхідно також змінити підходи до управління регіонами (із підходів врядування «зверху-вниз» на інклюзивні), що стимулюватиме на активну участь у смарт-стратегуванні усіх учасників процесу. Нарешті, визначення пріоритетів смарт-спеціалізації у регіональних стратегіях розвитку стимулюватиме співпрацю між дослідниками та фінансово-економічними структурами, сприятиме створенню регіональних інноваційних систем й розвитку стартапів. А отже, смарт-стратегування сприятиме інституційним змінам, які в свою чергу впливатимуть на соціально-економічний розвиток регіонів та їх конкурентоспроможність.

Україна має можливість підняти свою економіку на новий рівень завдяки інноваціям. У рамках концепції smart-спеціалізації важливо поліпшити планування міст, розвивати соціальну та транспортну інфраструктуру. Це передбачає об'єднання компаній, банків, наукових установ та громадських організацій для зміни спеціалізації регіонів. Ключовим фактором є відповідність поточних робіт відновленню зруйнованих систем та довгостроковим цілям інноваційного розвитку за підтримки держави та міжнародним партнерам. Це відкриє можливості для впровадження міжсекторальних інновацій та технологій у різних сферах, включаючи агропромисловість, промисловість, транспорт і цифрові технології, що в свою чергу сприятиме сталому розвитку країни [5].

Література

1. Прасолова К.І., Данилишин Б.М. (2022) Основні детермінанти концепції smart-спеціалізації регіонів. *Економіка та суспільство*. Вип. 46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-73>
2. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79 «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>
3. Постанова КМУ від 04.08.2023 № 816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#n11>
4. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стимулювання розвитку регіонів на засадах smart-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів, ІРД НАНУ, 2021. 155 с. <https://ird.gov.ua/irdp/p20210034.pdf>
5. Олешко А.А., Шацька З.Я., Ровнягін О.В. (2022) Smart-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. *Ефективна економіка*. № 5. [10.32702/2307-2105-2022.5.9](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.9)